

การพัฒนาบัณฑิตครูของสถาบันอุดมศึกษาตามทฤษฎีทวีปริทัศน์ และแนวคิดการเรียนรู้ ในพื้นที่ที่สาม

สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต* เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย**

บทคัดย่อ

การพัฒนาบัณฑิตครูของสถาบันอุดมศึกษาตามทฤษฎีทวีปริทัศน์ และแนวคิดการเรียนรู้ในพื้นที่ที่สาม ในบทความนี้ เริ่มต้นจากการที่ได้ศึกษาแนวทางและกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูตามธรรมชาติของนักวิชาการด้านการศึกษาของประเทศไทยกับสถาบันผลิตครูในต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งประกอบการพัฒนา รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมให้บัณฑิตที่มีคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 จากการศึกษาทฤษฎีทวีปริทัศน์ และการเรียนรู้ในพื้นที่ที่สาม ทั้งแนวคิดและแนวทางการประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา โดย First space เป็นภาคทฤษฎีที่นิสิตได้รับในสถาบันผลิตครู Second space เป็นการฝึกประสบการณ์ในโรงเรียนของนิสิต และ Third space เป็นพื้นที่ที่ทั้งสามฝ่ายร่วมมือกันที่จะก่อให้เกิดสิ่งใหม่ แสดงให้เห็นว่า การประสานต่อระหว่างภาคทฤษฎีและการฝึกประสบการณ์ โดยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องสามฝ่ายได้แก่ สถาบันผลิต วิทยาลัยร่วมพัฒนาวิชาชีพ และนิสิตครู เพื่อก่อให้เกิดสิ่งใหม่คือ นิสิตครูที่มีคุณภาพ บทความนี้จึงเน้นสังเคราะห์แนวคิด และกระบวนการของแต่ละสถาบันออกมาขยายความเพื่อให้เห็นแนวทางการปฏิบัติ ตลอดจนผลที่คาดหวัง เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการพัฒนานิสิตครูในอนาคต

คำสำคัญ: บัณฑิตครู, ทฤษฎีทวีปริทัศน์, แนวคิดการเรียนรู้ในพื้นที่ที่สาม

* นักวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, E-mail: suphornthipt@nu.ac.th

** รองศาสตราจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, E-mail: teamjanp@nu.ac.th

---

Professional Development of Student Teachers in Higher Education Institutions Based on the Application of Hybridity Theory and Third Space Concept

Suphornthip Thanaphatchottiwat* Teamjan Parnichparinchai**

Abstract

Professional development of student teachers in higher education institutions based on the application of Hybridity Theory and Third Space Concept was emerged from the prior study while developing the Teaching Professional Experience Model for enhancing the Required Characteristics of Teachers in the 21st Century. From the study the meaning and application of the Hybridity Theory and Third Space Concept in which apply into the use in Educational field, First space is academic achievement provided by university, Second space is an internship in school, and Third space is a space of collaboration from all three parties in order to deliver a new emergence. In this article, the hybrid area between theory and internship under the collaboration of three parties; university, school, and student teacher, was bridged to the new emergence of qualified student teachers. This article aims to indicate into details and expected outcome from the practical process, and it also delivers viewpoints from the study in order to be a choice for professional development for student teachers in the future.

Keywords: Student teachers, Hybridity theory, Third space concept

---

* Academic administrator in Faculty of Education, Naresuan University, E-mail: suphornthipt@nu.ac.th

** Associate Professor in Faculty of Education, Naresuan University, E-mail: teamjanp@nu.ac.th

บทนำ

ยุคของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ครู ถือเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการปฏิรูปการศึกษาเพราะเป็นด่านหน้าและกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาครูและเตรียมครูที่จะเข้าสู่วิชาชีพให้มีสมรรถนะสูง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) คุณภาพครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนเพราะมีข้อค้นพบจากงานวิจัยหลายเรื่องของกลุ่มประเทศองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD: Organization for Economic and CO-operation Development) ที่พบว่านักเรียนที่มีโอกาสได้เรียนรู้กับครูที่สอนเก่งจะมีพัฒนาการที่ก้าวหน้ามากกว่านักเรียนที่เรียนกับครูที่สอนไม่เก่งถึง 3 เท่า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555)

จากข้อสรุปจากงานวิจัยของเซอร์ไมเคิลบาร์เบอร์ (Barber, 2010) ได้กล่าวถึงหลักสูตรการผลิตครูสำหรับอนาคตที่นอกจากจะเป็นองค์ความรู้ (Knowledge) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Thinking) ความเป็นผู้นำ (Leadership) แล้วยังให้ความสำคัญกับความสามารถในการอยู่ร่วมกันและมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม (Ethical underpinning) ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานทางจริยธรรมที่สำคัญมากของการดำรงชีวิตในโลกอนาคต ดังนั้น ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ทำให้หลาย ๆ ประเทศตระหนักถึงการปฏิรูปการศึกษา และปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาคือครู จะเห็นได้ว่าการพัฒนาครูสู่ความเป็นครูมืออาชีพ เป็นสิ่งสำคัญในการปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการศึกษา จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลิตครู พัฒนานักศึกษาครู สู่ความเป็นครูมืออาชีพ นอกจากนี้แล้ววิจารณ์ พานิช (2555) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า บทบาทของครู - อาจารย์จะต้องเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง คือ “ครูเพื่อศิษย์” ต้องเปลี่ยนจุดสนใจหรือจุดเน้น จาก “การสอน” ไปเน้น “การเรียนรู้” (ทั้งของศิษย์และของตนเอง) ต้องเรียนรู้และปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนจัดให้กับศิษย์ ต้องเปลี่ยนบทบาทตนเองจาก “ครูสอน” (Teacher) ไปเป็นครูฝึก (Coach) หรือผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning facilitators) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าครูเป็นบุคคลสำคัญยิ่งสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

สำหรับหน่วยงานที่ผลิตครูในประเทศไทย มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการผลิตครู คือ คณะศึกษาศาสตร์และครุศาสตร์ นอกจากนี้แล้ว สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2553) ได้กำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF: Thai Qualifications Framework for Higher Education) เพื่อใช้เป็นทิศทางให้กับสถาบันผลิตครูนำไปใช้พัฒนานิสิตครูให้เป็นผู้มีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ในสาขาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ซึ่ง

ประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ 6 ด้าน อันได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังต้องคำนึงถึงคือการผลิตครูให้มีทักษะการเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสุพรทิพย์ ชนภัทร โชคดีดี และคณะ (2558) ได้ทำการสังเคราะห์คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ตามทัศนะของนักวิชาการ และสถาบันผลิตครูทั้งในและต่างประเทศ อาทิ สถาบันการศึกษาแห่งชาติ (National Institute of Education :NIE) ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฟินแลนด์ ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศอังกฤษ ประเทศในกลุ่มของ OECD สรุปว่าครูในศตวรรษที่ 21 สามารถแบ่งคุณลักษณะออกเป็น 3 ด้าน คือด้านที่ 1 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชาประกอบด้วย 6 คุณลักษณะย่อย ได้แก่ 1) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา 2) มีเทคนิควิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย 3) มีทักษะการคำนวณ 4) มีความสามารถในการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย 5) รู้จักและเข้าใจผู้เรียน 6) มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรจัดทำแผนการสอน กิจกรรม และการประเมินผล ที่สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ด้านที่ 2 ด้านการปฏิบัติตนและการเห็นคุณค่าวิชาชีพครู ซึ่งประกอบด้วย 7 คุณลักษณะย่อย คือ 1) เป็นผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ 2) มีสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ทำงานเป็นทีมได้ 3) เป็นผู้มีความคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 4) เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ใฝ่หาความรู้ อยู่เสมอ 5) รักและศรัทธาในวิชาชีพครู 6) เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ 7) ปฏิบัติตามนโยบายต่างๆ ของหน่วยงาน และ ด้านที่ 3 ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งประกอบไปด้วย 5 คุณลักษณะย่อย ซึ่งได้แก่ 1) มีความสามารถด้านการใช้ภาษา การสื่อสาร 2) มีความสามารถที่จะเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม 3) เป็นผู้รอบรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทันสมัยทันเหตุการณ์ 4) มีความคิดและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 5) มีความสามารถในการบริหารจัดการ

คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ควรเชื่อมโยงกับการส่งเสริมด้านวิชาการ และด้านวิชาชีพ ในด้านวิชาการ ดำเนินการโดยการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรรายวิชา สำหรับวิชาชีพ สามารถสอดแทรกได้ในรายวิชาตามหลักสูตร และสามารถบูรณาการกับกิจกรรม โครงการที่สถาบันจัดให้กับนิสิต

จากการสังเคราะห์กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของสถาบันผลิตครูในประเทศไทย ได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ สามารถสรุปได้ว่า การจัดการประสบการณ์วิชาชีพ สามารถแบ่งระยะการส่งเสริม

คุณลักษณะทั้ง 3 ด้าน โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ 1) ระยะก่อนฝึกประสบการณ์ 2) ระยะฝึกประสบการณ์ และ 3) ระยะการประเมินผล โดยช่วงก่อนฝึกประสบการณ์ เป็นช่วงของการดำเนินการเป็นไปตาม โครงสร้างหลักสูตรของนิสิตแต่ละสาขาวิชา ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมประสบการณ์วิชาชีพ ที่จัดให้สำหรับนิสิตครู โดยลักษณะของการจัดกิจกรรมจะเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะของนิสิตครู ที่พึงประสงค์ ทั้งเป็นการส่งเสริมด้านความรู้ และการส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของคนที่จะไปเป็นครู ตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม หรือตามเป้าหมายของแต่ละชั้นปี ผ่านกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการออกสังเกตจากสภาพโรงเรียนจริง โดยมีผู้เกี่ยวข้องได้แก่ สถาบันผลิต (อาจารย์นิเทศก์) โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพ (ครู อาจารย์พี่เลี้ยง) และนิสิตครู ซึ่งทั้ง 3 ฝ่าย จะต้องร่วมมือกันเพื่อให้การ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด โดยแต่ละสถาบันมีการกำหนดบทบาท หน้าที่ และสัดส่วนในการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สำหรับระยะการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จะแบ่งช่วงของการดำเนินกิจกรรมในระยะของการฝึกประสบการณ์ คือ

1. กิจกรรมก่อนออกฝึกประสบการณ์ โดยเป็นการจัดโครงการปฐมนิเทศนิสิตก่อนจะออก ฝึกประสบการณ์ ซึ่งเป็นการสร้างความเข้าใจแก่นิสิต ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ ถึงบทบาทหน้าที่ ของแต่ละฝ่าย

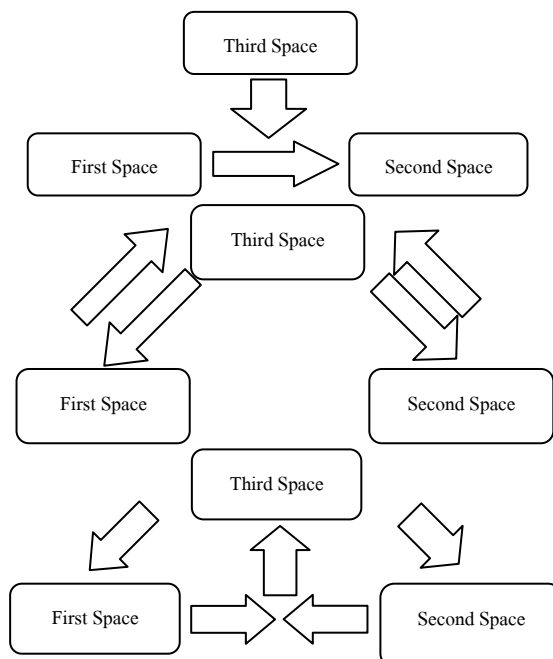
2. กิจกรรมระหว่างฝึกประสบการณ์ เป็นการติดตาม รับทราบปัญหา อุปสรรคที่นิสิตพบ และหาทางแก้ไขหรือปรับปรุงก่อนที่นิสิตจะกลับไปฝึกประสบการณ์ต่อ ช่วงนี้ อาจจะเป็นการติดตาม งานหรือโครงการที่รับมอบหมาย อาทิ งานวิจัยในชั้นเรียนที่นิสิตต้องส่งรายงานความก้าวหน้า ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานอื่นใดที่เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์

3. กิจกรรมหลังฝึกประสบการณ์ เป็นกิจกรรมเพื่อการสะท้อน สรุปประสบการณ์ที่นิสิต ได้รับและเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ

การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูจะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือจาก 3 ฝ่าย ได้แก่ สถาบันผลิต โรงเรียนพัฒนาวิชาชีพครู และนิสิตครู แนวคิดหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการ ดำเนินการได้ คือ แนวคิดทฤษฎีทวิปริตส์ “ทฤษฎีทวิปริตส์” (Hybridity Theory) เป็นทฤษฎีที่เสนอ โดยนักวิจารณ์แนวโพสต์โคโลเนียลที่ชื่อบาบา (Bhabha, 1990) บาบา ได้อธิบายว่า ทฤษฎีทวิปริตส์ (Hybridity Theory) เป็นช่องว่างที่อยู่ตรงกลางระหว่างการผสมกันที่สามารถเรียกว่า พื้นที่ที่ 3 (Third space concept) ที่แก้ปัญหาการแทนที่และการต่อรองทางด้านวัฒนธรรม จอห์นสัน และริชาร์ดสัน (Johnson and Richardson, 2012) อธิบายว่า ทฤษฎีทวิปริตส์ของบาบา นั้น มีการนำมาถกเถียงในวง นักวิชาการ อาทิ โรเบิร์ต ยัง (Robert Young) และสจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) จนในที่สุดก็ยอมรับว่า การอธิบายและให้ความหมายโดยบาบา นั้นเป็นที่เข้าใจได้จนเป็นที่ยอมรับใช้มากที่สุด ไชนอร์

(Zeichner, 2010) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ทฤษฎีทวิปริทัศน์ เป็นทฤษฎีที่ปฏิเสธสิ่งที่มีสองส่วน อาทิ การฝึกหัดและความรู้ทางวิชาการ หรือ ทฤษฎีกับการปฏิบัติ แต่ทั้งสองสิ่งมีความเกี่ยวข้องผสมผสาน ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ โดยถูกนำมาใช้ในการศึกษา รวมทั้งการฝึกหัดครู ซึ่งเจนนี ราโมน (Jenni Ramone, 2010) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ภาพที่แสดงถึงพื้นที่ ที่เรียกว่าทวิปริทัศน์ ได้แก่ ขั้นบันได (Stairwell) คือจุดเชื่อมต่อระหว่าง พื้นที่ 2 พื้นที่ ที่อยู่ตรงกันข้ามกัน เช่น บนกับล่าง หรือซ้ายกับขวา และเมื่อสองสิ่งมีการผสมผสานความเชื่อมต่อกันจนเป็นสิ่งเดียวกัน เรียกสิ่งที่เกิดขึ้นว่าทวิปริทัศน์ หรือการผสมผสานสิ่งสองสิ่งที่มีความเกี่ยวเนื่องกันจนเกิดสิ่งใหม่ขึ้น ซึ่งพื้นที่ที่ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ เกิดขึ้นได้บนพื้นที่ที่เปิดกว้างสำหรับการเจรจา ต่อรองหาข้อสรุปร่วมกัน จนได้สิ่งใหม่ใช้ร่วมกัน เป็นที่ยอมรับร่วมกัน

การดำเนินงานที่อยู่บนฐานการผสมผสานสิ่งสองสิ่งที่แตกต่างกัน หรือแยกออกจากกันเข้าด้วยกัน และทั้งสองสิ่งนั้น มีความเกี่ยวข้อง และเอื้อซึ่งกันและกัน สำหรับการเปิดพื้นที่การเรียนรู้ระหว่างกัน เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ร่วมกัน พื้นที่หรือช่องว่างนี้เรียกว่าพื้นที่ที่สาม โดยมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ดังที่ Levy (2008) สรุปไว้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงของ Hybridity theory และ Third space concept

ที่มา: Levy (2008)

การประยุกต์ใช้สำหรับการผลิตและพัฒนาวิชาชีพครู

ทฤษฎีทวิปริทัศน์ที่แสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงสิ่งสองสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกันและเอื้อซึ่งกันและกัน สำหรับเปิดพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดสิ่งใหม่ หรือประสบการณ์ใหม่ร่วมกันสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการผลิตและพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านนำมาประยุกต์ใช้ ดังเช่น

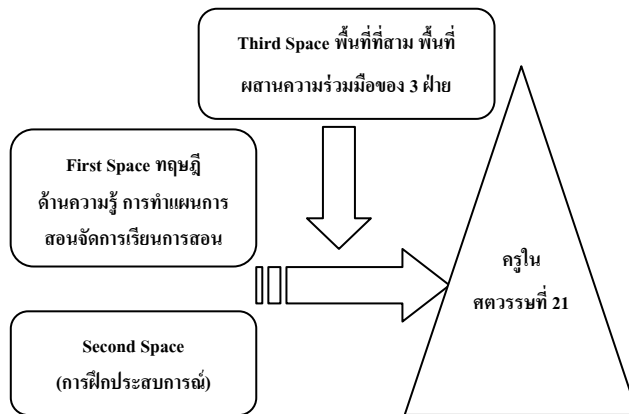
ไซเนอร์ (Zeichner, 2010) ได้นำทฤษฎีทวิปริทัศน์ มาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพครู โดยการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้กับมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน ก่อนจะนำแนวทางดังกล่าวไปเป็นต้นแบบในการผลิตครูให้กับสถาบันการครุศึกษาของมลรัฐวิสคอนซิน และมลรัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีการศึกษาในพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ ที่เรียกว่า พื้นที่ที่สาม

อลิเซีย เลวิส (Elicia Lewis, 2012: 31-36) ได้นำแนวคิดพื้นที่ที่สาม ไปใช้เป็นเทคนิควิธีสำหรับการลดช่องว่างระหว่างการนำภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ในกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในมหาวิทยาลัยอีสต์ ลอนดอน ประเทศอังกฤษ ซึ่งมีการดำเนินงานลักษณะหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับโรงเรียน (University-school partnership) สำหรับนิสิตโปรแกรม Initial Teacher Education มีปัญหาของการไม่สามารถเชื่อมต่อระหว่างการนำทฤษฎีไปใช้ ซึ่งรูปแบบที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ไม่สอดคล้องกันกับสิ่งที่เกิดขึ้น และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ส่งผลให้เส้นของการฝึกประสบการณ์ของนิสิต (Lines of responsibility for training) ไม่มีความชัดเจน ทำให้ต้องมีการปรับโครงสร้างการฝึกประสบการณ์ใน โรงเรียนของนิสิต เพื่อที่จะผลิตครูให้มีความโดดเด่น (Outstanding teacher) ซึ่งการนำแนวคิดพื้นที่ที่สามไปใช้พบว่า เป็นวิธีการที่มีประโยชน์ที่ช่วยให้นิสิตสามารถเชื่อมโยงการนำภาคทฤษฎีไปใช้ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมเจตคติด้านบวก ระหว่างการทำงานร่วมกันในบทบาทของครูที่เลี้ยงกับอาจารย์มหาวิทยาลัย ในลักษณะการส่งเสริมด้านวิชาการซึ่งกันและกัน โดยในมหาวิทยาลัยอาจารย์จะทำหน้าที่ลักษณะ University tutor คือนอกจากจะทำหน้าที่สอนให้ความรู้ แก่นิสิต แล้ว ยังต้องออกนิเทศติดตามการปฏิบัติการสอนของนิสิต ร่วมกับครูที่เลี้ยง และร่วมกันวางแผนสำหรับการกำหนด กำกับบทบาทหน้าที่ของนิสิตฝึกประสบการณ์ใน โรงเรียนด้วย ส่วนครูที่เลี้ยงมีหน้าที่ดูแลและให้การชี้แนะแก่นิสิตให้ดำเนินการฝึกประสบการณ์เป็นไปตามแนวทางที่ร่วมกันกำหนดไว้ เรียกว่า School mentor

จากการศึกษาทฤษฎีทวิปริทัศน์ และการเรียนรู้ในพื้นที่ที่สามทั้งด้านแนวคิด และแนวทางการประยุกต์ใช้ แสดงให้เห็นว่าการผสมต่อระหว่างภาคทฤษฎี (Space 1) และการฝึกประสบการณ์ (Space 2) ในพื้นที่ที่สาม (Third space) คือ พื้นที่เปิดเพื่อการเรียนรู้โดยความร่วมมือทั้งสามฝ่าย ได้แก่

สถาบันผลิต โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพ และนิสิตครู เพื่อก่อให้เกิดสิ่งใหม่คือ นิสิตครูซึ่งมีคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

สุพรทิพย์ ธนภัทร โชติวัต และคณะ (2558) ได้ทำการวิจัยรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 การทำงานที่เรียกว่าพลังสามประสาน หรือการประยุกต์ทฤษฎีทวีปริทัศน์กับการเรียนรู้ในพื้นที่ที่สามในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การประยุกต์ทฤษฎีทวีปริทัศน์กับการเรียนรู้ในพื้นที่ที่สามในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

ที่มา: สุพรทิพย์ ธนภัทร โชติวัต (2557)

ฉะนั้น การทบทวนกระบวนการผลิตและพัฒนาครูให้สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการผลิตและพัฒนาครูในประเทศชั้นนำ การทบทวนกระบวนการผลิตครูในปัจจุบันของไทย การศึกษาทฤษฎีทวีปริทัศน์ การเรียนรู้ในพื้นที่ที่สามทั้งแนวคิด และแนวทางการประยุกต์ใช้ ตลอดจนงานวิจัยที่มีการประยุกต์ทฤษฎีทวีปริทัศน์กับการเรียนรู้ ในพื้นที่ที่สามในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู แสดงให้เห็นว่า การผสานต่อระหว่างภาคทฤษฎี (Space 1) และการฝึกประสบการณ์ (Space 2) ในพื้นที่ที่สาม (Third space) คือ พื้นที่ที่เปิดเพื่อการเรียนรู้โดยความร่วมมือทั้งสามฝ่ายได้แก่ สถาบันผลิต โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพ และนิสิตครู เพื่อก่อให้เกิดสิ่งใหม่ร่วมกัน นั่นคือ ครูคุณภาพ อาจสรุปได้ว่า การนำแนวคิดการทำงานที่เรียกว่าพลังสามประสาน หรือการประยุกต์ใช้ทฤษฎีทวีปริทัศน์ กับการเรียนรู้ในพื้นที่ที่สาม ไปใช้ในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สถาบันผลิตครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ หรือปรับให้เหมาะสมกับบริบทของ

แต่ละสถาบัน โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือส่งเสริมและบ่มเพาะคุณลักษณะของนิสิตครูให้ออกไปเป็นบัณฑิตครูที่มีคุณภาพและเป็นครูวิชาชีพที่มีคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

สถาบันผลิตครูควรให้ความสำคัญต่อกระบวนการผลิตเพิ่มมากขึ้น คือในช่วงที่นิสิตกำลังศึกษา ด้วยวิธีการประสานความร่วมมือจากสามฝ่าย ได้แก่ สถาบันผลิต โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู และนิสิตครู ตั้งแต่แรกเริ่ม โดยสามารถผนวกรวมกับกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครู โดยเน้นให้นิสิตได้ลงมือปฏิบัติ ภายใต้อาจารย์นิเทศ และอาจารย์พี่เลี้ยง

การประยุกต์ใช้แนวคิดทวิปริทัศน์และการเรียนรู้ในพื้นที่ที่สามสามารถกระทำได้ในช่วงที่คณะ/สถาบัน จัดกิจกรรม ตั้งแต่การปฐมนิเทศ มัชฌิมนิเทศ และปัจฉิมนิเทศ เพื่อความต่อเนื่องและสามารถร่วมกำหนดบทบาท ตลอดจนวางแผนความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณลักษณะครูได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). *มาตรฐานการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาจารย์การศึกษา: ระเบียบวาระแห่งชาติ (พ.ศ. 2551-2555)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต. (2557). *พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21*. วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต, อมรรัตน์ วัฒนาร, เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย, และ ปกรณ์ ประจันบาน. (2558, มกราคม-เมษายน). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 17(1), 33-48.

Barber, M. (2010). *The prospects for global education reform*. Retrieved June 19, 2015, from <http://www.collegeofteachers.ac.uk/content/sir-michael-barber-2010>.

- Bhabha, H. (1990). *The third space: Interview with Homi Bhabha*. London: Lawrence and Wishart.
- Johnson, I., and Richardson, G. (2012). Homi Bhabha and Canadian curriculum studies: Beyond the comforts of the dialectic. *Journal of the Canadian Association for Curriculum Studies*, 10(1), 115-137.
- Levy, R. (2008). Third spaces are interesting places: Applying third space theory to nursery-aged children's constructions of themselves as readers. *Journal of Early Childhood Literacy*, 8(1), 43-66.
- Lewis, E. (2012). Locating the third space in initial teacher training. *Research in Teacher Education*, 2(2), 31-36.
- Ramone, J. (2010). *Postcolonial theories*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.
- Zeichner, K.M. (2010). Rethinking the connections between campus courses and field experiences in college-and university-based teacher education. *Journal of Teacher Education*, 61 (1-2), 89-99.

*****